

Magnolia med store blad

Tor Frostestad og Ole Jonny Larsen

Vi vil i denne artikkelen presentere en gruppe uvanlige magnoliaer som kan dyrkes i Norge. Teksten bygger mest på egne begrensede erfaringer med dyrking av storbladede magnoliaer på Sør- og Vestlandet. Vi kan likevel allerede nå si at dette er et felt som bør prøves ut av flere. Her er mye spennende å oppdage!

Magnolia er en stor slekt, rundt 210 arter er beskrevet, av dem både løvfellende og eviggrønne. De siste er ikke særlig aktuelle for dyrking i Norge, selv om noen faktisk finnes. Flere nærstående slekter har i de seinere år blitt innlemmet i Magnoliaslekta. Navnet har slekta fått etter Pierre Magnol, en fransk botaniker som levde fra 1638-1715.

Magnoliaslekta regnes som svært gammel, minst 95 millioner år. Det er faktisk før biene oppsto, og pollineringen skjer derfor med hjelp av en annen insektgruppe, nemlig biller. På den tida, og i mange millioner år framover, hang Nord-Amerika og Eurasia sammen i et stort kontinent. Og det er her en finner bakgrunnen for magnoliaenes merkelige utbredelse på jorda. Langt tilbake hadde de nemlig et sammenhengende belte på den nordlige halvkule. I dag er utbredelsen tydelig todelt. Magnoliaer vokser nå i Sør- og Nord-Amerika og i store deler Asia, inklusiv både Kina, Japan og enkelte tropiske områder. I tidligere tider fantes det også naturlig voksende magnoliaer i Europa, og faktisk også på Grønland og på Svalbard, men da så verdenskartet svært annerledes ut. Forbindelsen mellom den østlige og vestlige utbredelsen ble altså brutt langt tilbake i tid, og siden har de utvikla seg isolert fra hverandre.

Ole Jonny Larsen med et blad av *Magnolia rostrata* i Salween-dalen i Yunnan, Kina, en av de aller største. Denne er ikkje hardfør i Norge. Foto Jan Rune Hesjedal.

Magnolia hypoleuca i hagen til Trond Jordal i Ålesund. Jan Ole Westerhus er målestokk. Foto OJL

Noen av disse 210 magnoliaartene har svært store blad. De ser umiddelbart tropiske ut, og det er kanskje vanskelig å forestille seg at disse kan dyrkes i Norge. Men det kan de faktisk, noen av dem i alle fall. Vi skal nå presentere tre arter og en hybrid som vi selv har planta ut og dyrka i flere år uten nevneverdige vinterskader. Vi starter med junimagnolia (*Magnolia obovata*) som Ole Jonny har hatt i flere år og omtaler deretter Tors erfaringer med parasollmagnolia (*Magnolia tripetala*) og storbladmagnolia (*Magnolia macrophylla*).

Magnolia obovata kalles også ofte for *M. hypoleuca*, men *M. obovata* skal visstnok være det rette navnet. Arten vokser i opptil 1500 meters høyde i fjella på Hokkaido, den nordligste av de store øyene i Japan og på de russiske Kuril-øyene som ligger enda litt lenger mot nord. Her vokser de i noe lavere høyde. De kan bli mer enn 30 meter i naturen. Dette er den nordligst voksende magnoliaarten som finnes. Den trives godt i Gøteborg botaniske hage der det finnes noen store eksemplarer som blomstrer og setter frø hvert år. Også i Mustila arboretum i Finland klarer *M. obovata* seg.

Jeg fikk frø fra Gøteborg botaniske hage for omtrent 25 år siden. De spirte godt og vokste fint opp i pletter. En del ble solgt, andre ble gitt bort og to planta jeg selv i hagen. Den ene døde tidlig, men den andre vokste og ble etter hvert nesten fem meter. Barnebarna klatra i den, og det gikk fint, for greinene var nesten vannrette ut fra stammen. I 2015, etter ca. 15 år, blomstra min *Magnolia obovata* for første gang med store hvite blomster. Dessverre ble det også siste gang, for jeg måtte felle treet samme høst for å ta vare på gode naboforhold. Det var min egen feil, jeg hadde ikke beregna hvor stort treet ville bli da jeg planta det. Heldigvis vokser tre av trærne jeg ga vekk fremdeles i hager like i nærheten. Begge vokser fint og har ikke antydning til vinterskader. To av dem har blomstra de siste åra. Ålesund ligger betydelig mye lengre nord enn de japanske Kuril-øyene, så jeg er faktisk ganske sikker på at disse eksemplara av *Magnolia obovata* er de som vokser lengst nord på kloden.

Ole Jonny Larsen med blomstrende Magnolia obovata i Ålesund. Foto: Kari Wiik

Tor Frostestad eier et gammelt småbruk på stedet Froststad, noen kilometer nordvest for Mandal, heilt sør i Norge. Stedet har varmt og godt sommerklima, men vintrene kan være kaldere, og altså veldig ulikt klimaet i Stavangerområdet der Tor bor til vanlig. På småbruket har Tor over flere år planta ut mange planter av ulike slekter. Området har mest løvskog, og særlig eik er det mye av. Jorda på stedet får tilført mye naturlig kompostert løv hver høst og er da også både dyp og næringsrik.

Tor har i flere år hatt stor interesse for magnoliaslekta, og han har prøvd ut flere sorter på bruket. De fleste er planta i den eksisterende skogen rundt husa. To av disse hører til ei gruppe innen denne slekta som kjennetegnes av svært store blad. Dette er arter som vokser i naturen i USA, og på norsk kalles de for storbladmagnolia og parasollmagnolia. Tor har hatt overraskende gode erfaringer med å dyrke disse som ellers er lite kjent i norske hager, og særlig den første.

Storbladmagnolia (*Magnolia macrophylla*) vokser i det sørøstlige USA og også i Mexico. Varieteten *Magnolia macrophylla* var. *ashei* vokser lenger oppe

på østkysten av USA og inn til noen av de store sjøene der det kan være svært kaldt om vinteren, men også tilsvarende varmt om somrene.

Parasollmagnolia (*Magnolia tripetala*) kommer fra den nordamerikanske østkysten og vokser i Appalachene og andre høyereliggende områder. Navnet betyr egentlig «med tre kronblad», men det stemmer jo ikke! Den har 7-8 kronblad. Derimot har den tre begerblad, og det er visstnok det som ligger til grunn for det latinske navnet. I motsetning til de to andre artene som er omtalt i denne artikkelen, er denne oftest flerstammet.

Tor bestilte i sin tid disse plantene hos Brynes planter som ligger litt sør for Stavanger. De ble planta ut på småbruket ved Mandal for 10-12 år siden. Den gangen var de rundt halvannen meter store. I dag er storbladmagnoliaen kanskje 7-8 meter, og parasollmagnoliaen er litt kortere, 5-6 meter. Ingen har hatt nevneverdige vinterskader, og begge artene har hatt blomster. Plantene greier seg stort sett uten særlig stell, men de får gjerne litt godt utgjæret hestemøkk på våren. Tor understreker at dette er planter som krever rikelig plass, så de egner seg absolutt ikke for småhager. Begge de to storblada magnoliaplantene som Tor dyrker på Sørlandet, vokser også hundrevis av mil lengre nord enn de gjør på den nordamerikanske østkysten der de opprinnelig kommer fra.

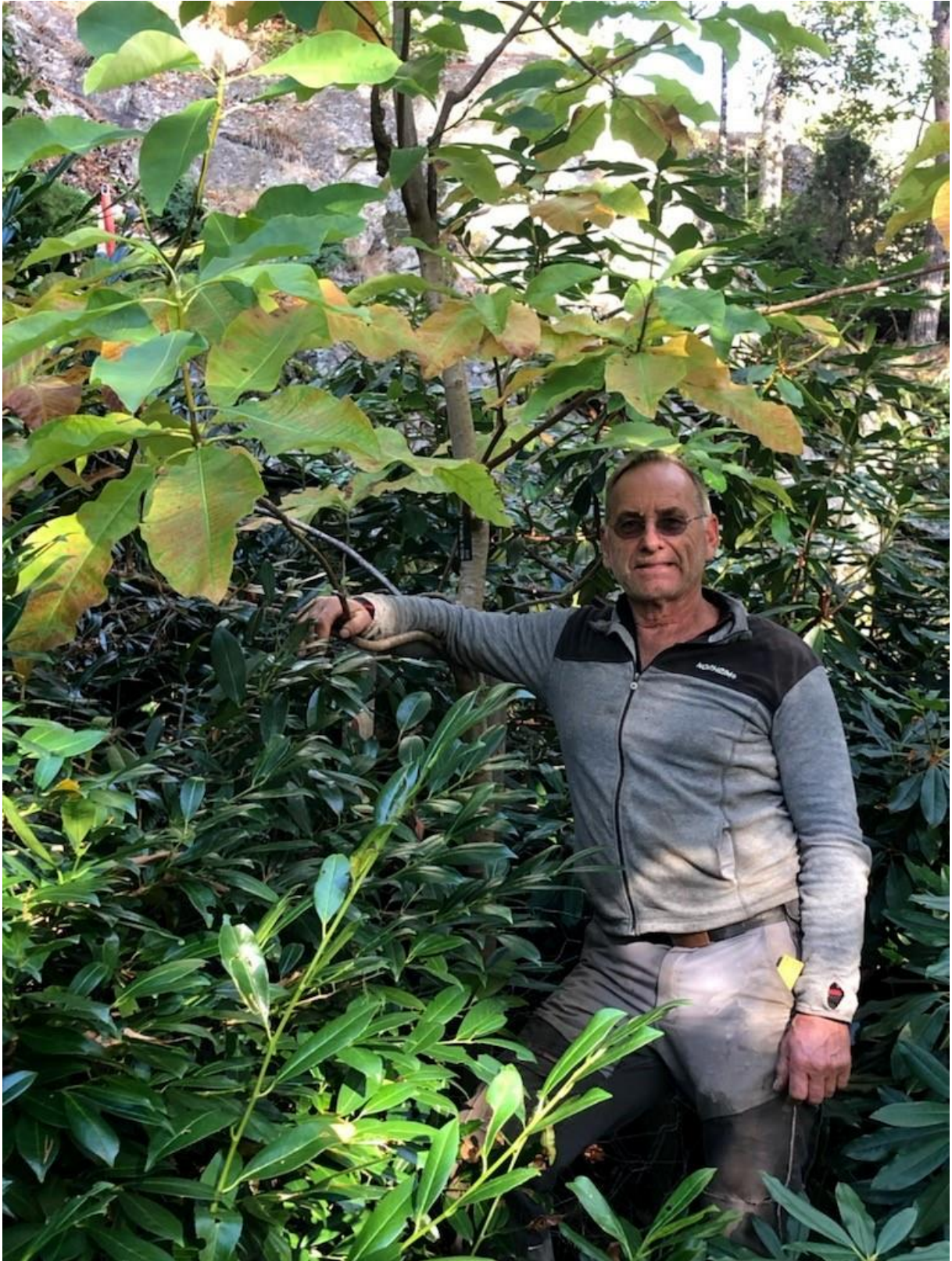
Storbladmagnolia (*M. macrophylla*) i blomst på Sørlandet. Foto TF.

Tor Frostestad med sin Magnolia macrophylla. Foto: Anne Helene Frostestad

Blada på Magnolia macrophylla kan bli over en halv meter. Foto Tor F.

Tor med parasollmagnolia i tidlig høstskrud. Foto: Anne Helene Frostestad

Magnolia x wieseneri 'Aashild Kalleberg'

Det har blitt laget flere hybrider der de storblada magnoliaartene er innblanda. Vi tar med ett eksempel her fordi den har en spesiell tilknytning til Norge. Den heter 'Aashild Kalleberg' og har fått navn etter kona til Olav Kalleberg, en kjent norsk magnoliadyrker som også har navnsatt egne hybrider. *Magnolia x wieseneri* er betegnelsen på en krysning mellom magnoliaartene *obovata* og *sieboldii* (junimagnolia x sommermagnolia). Olav Kalleberg sådde frø fra Gøteborg botaniske hage i 1988, og planten blomstra første gang i 1995. Denne planten er da en utvalgt klon som Kalleberg gjorde fra dette krysset, og den får da etter reglene et sortsnavn i enkle anførselstegn etter det latinske navnet: *Magnolia x wieseneri* 'Aashild Kalleberg'. Planten kan formeres med stiklinger, og jeg byttet til meg en slik plante fra Olav for flere år siden. Den trives svært godt i Ålesund, har blitt rundt seks meter høy og blomstrer nå hvert år med store melkehvite blomster med røde blomsterdeler i midten. Den har aldri fått vinterskader. Blada på denne er også store, de største er over 30 cm.

Magnolia x wieseneri 'Aashild Kalleberg' i Ålesund. Foto OJL

En slags konklusjon

Selv om dette ikke er noen vitenskapelig utprøving, har vi i alle fall vist at noen av de storblada magnoliaartene kan dyrkes over tid i Norge uten vinterskader og at de også kommer i blomstring etter hvert. Disse plantene har vært lite kjent blant hagefolk, og de er heller ikke i dag lett tilgjengelig. En må sikkert bestille dem gjennom en importør som er villig til å ta på seg oppgava med å skaffe dem. (Gullmarsfjordens Plantskola på den svenske vestkysten har alle de nevnte artene i sortimentet.)

Vestlandskysten og kysten av Sørlandet har svært ulikt klima. I sør er forskjellene på vinter og sommer store, mens klimaet i vest er mye jevnere gjennom året. Det samme gjelder på deler av Østlandet der det også finnes fine eksemplar av i alle fall junimagnolia og parasollmagnolia. Magnoliaplantar generelt krever godt med sommervarme for at de skal lykkes med å modne nyveksten før vinteren. Slik sett har Sør- og Østlandet langt større forutsetninger for å lykkes med magnoliadyrking enn Vestlandet. Likevel trives den storblada *M. obovata* i Ålesund og har god utvikling.

I august var jeg en tur til Helsinki og måtte selvsagt besøke den flotte botaniske hagen midt i byen. Til min store overraskelse hadde de både *M. macrophylla* og *M. tripetala* i samlingene der, og de så ut til å trives utmerket. Sannsynligvis kan det tre magnoliartene som er omtalt i denne teksten pluss hybridene 'Aashild Kalleberg' kunne dyrkes langt flere steder i Norge enn de som er prøvd ut til nå. Kunne for eksempel *Magnolia obovata* dyrkes i Trondheim? Eller enda lengre nord? Hva med innlandet? Utfordringen er herved gitt!